МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК І»
обов'язкових компонент
освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Облік і аудит

за темою № 4 - Облік довгострокових фінансових інвестицій

Харків 2021

ЗАТВЕРДЖЕНО
Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.21№ 8

СХВАЛЕНО
Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу
Протокол від 22.09.21№ 2

ПОГОДЖЕНО
Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 22.09.21№8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління,
протокол від 31.08.21№ 1

Розробники: викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Хиль Л.П.

Рецензенти:

1. Голова циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Цимбалістова О.А.
2. Професор кафедри бізнес адміністрування, маркетингу і туризму Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, д.е.н., професор Дружиніна В.В.

План лекції

1. *Поняття та види фінансових інвестицій*
2. *Види оцінок фінансових інвестицій*
3. *Відображення в обліку операцій з довгостроковими фінансовими інвестиціями*

Рекомендована література

Основна

1. Атамас П.Й. Фінансовий облік: практикум. — К.: ЦУЛ, 2017. – 444 с.
2. Бруханський Р.Ф. Бухгалтерський облік. Підручник. — Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 480 с.
3. Бухгалтерський облік: навчальний посібник / Л.М. Янчева, Н.С. Акімова., О.В. Топоркова, Т.А. Наумова, Л.О. Кирильєва, Н.С. Герасимова, М.О. Ільченко. — Х.: ХДУХТ, 2015. – 448 с.
4. Верига Ю.А, Плаксієнко В.Я., Кулик В.А., Карпенко Є.А. Облік, оподаткування та аудит. Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2019. – 509 с.
5. Гудзь Н.В., Денчук П.Н., Романі Р.В. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2016. – 424 с.
6. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. №291 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/
7. Крупка Я.Д., Задорожний З.В., Гудзь Н.В. Фінансовий облік: підручник. – 4-те вид. [доп. і перероб.]. — Тернопіль: ТНЕУ, 2017. – 451 с.
8. Лисиченко О.О., Атамас П.Й., Атамас О.П. Фінансовий облік: навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2018. – 356 с.
9. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013р. №433 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/
10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. № 73 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/
11. Нашкерська Г.В. Фінансовий облік. — К.: Кондор, 2014. – 504 с.
12. Островерха Р.Е. Організація обліку. Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2017. – 568 с.

13. Плаксієнко В.Я., Назаренко І.М., Гаркуша С.А. Безпаперова бухгалтерія на підприємстві. Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2018. – 252 с.
14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторька заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999р. № 237 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/
15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000р. №20 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/
16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції»: Наказ Міністерства фінансів України від 26.04.2000р. №91 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/
17. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999р. №290 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/
18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999р. №318 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/
19. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/
20. Сльозко Т.М. Бухгалтерський облік в умовах інституційних перетворень. Теорія і практика. — К.: ЦУЛ, 2017. – 304 с.
21. Слюсаренко В.Є. Практикум з бухгалтерського обліку. — К.: ЦУЛ, 2017. – 388 с.
22. Сук Л.К., Сук П.Л. С. Фінансовий облік: навчальний посібник. — К.: «Знання», 2015. – 647 с.
23. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність. — К.: Алерта, 2013. – 982 с.
24. Шара Є. Ю. Фінансовий облік І - К. : ЦУЛ, 2016. - 336 с.

Додаткова

25. Блакита Г.В. Бухгалтерський облік. Практикум. — К.: ЦУЛ, 2010. – 152 с.

26. Верхоглядова Н.І., Шило В.П., Ільїна С.Б. та ін. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика. — К.: ЦУЛ, 2010. – 536 с.
27. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2012. – 368 с.
28. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004р. №22 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/
29. Кім Ю.Г. Бухгалтерський та податковий облік: Первинні документи та порядок їх заповнення. — К.: ЦУЛ, 2014. – 600 с.
30. Лень В.С. Фінансовий облік: навчальний посібник. — К.: Академія, 2011. – 608 с.
31. Лишиленко О.В. Фінансовий облік. Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2011. – 712 с.
32. Огійчук М.Ф. та ін. Практикум з фінансового та управлінського обліку за національними стандартами. — К.: ТОВ "Алерта", 2013. – 608 с.
33. Огійчук М.Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами, за Податковим кодексом України: підручник. — К.: Алерта, 2011. – 1044 с.
34. Орлова В.К., Орлів М.С., Хома С.В. Фінансовий облік. Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2010. – 510 с.
35. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. №2755-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/
36. Положення про інвентаризацію активів та зобов’язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014р. №879 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/
37. Садовська І.Б., Божидарнік Т.В., Нагірська К.Є. Бухгалтерський облік. — К.: ЦУЛ, 2013. – 688 с.
38. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік: Навчальний посібник. — К.:
39. Шара Є.Ю., Андрієнко О.М., Жидеєва Л.І. Бухгалтерський фінансовий та податковий облік. Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2011. – 424 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

40. Офіційний портал Верховної Ради України: Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua

41. Офіційний сайт «Вісник податкової служби України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.visnuk.com.ua.
42. Офіційний сайт журналу «Все про бухгалтерський облік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vobu.ua
43. Офіційний сайт журналу «Дебет-Кредит» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dtkt.com.ua
44. Офіційний сайт журналу «Податки і бухгалтерський облік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://i.factor.ua

Текст лекцій:

1. Поняття та види фінансових інвестицій

Придбані цінні папери залежно від мети інвестування, терміну перебування на підприємстві та ліквідності поділяють на довгострокові та поточні фінансові інвестиції. Таке розмежування інвестицій на сьогодні суттєве, тому що вони по-різному відображаються в обліку і звітності.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інвестиції наведено в **П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції»**.

Довгострокові інвестиції поділяються на:

- інвестиції, що утримуються підприємством до їх погашення;
- інвестиції в асоційовані та дочірні підприємства;
- інвестиції у спільну діяльність зі створенням юридичної особи контрольними учасниками;
- інші фінансові інвестиції.

Залежно від видів придбаних паперів фінансові інвестиції також можна розподілити на дві групи: пайові (фінансові інвестиції, що надають право власності) та боргові (фінансові інвестиції, що не надають права власності).

Інвестиції першої групи характеризуються тим, що вони:

- засвідчують право власності підприємства на частку у статутному капіталі емітента корпоративних прав;
- виступають у вигляді пайових цінних паперів (акцій) або внесків до статутного капіталу інших підприємств;
- мають необмежений термін обігу;
- утримуються підприємством з метою отримання доходу за рахунок дивідендів або придбані з метою перепродажу чи отримання доходу за рахунок зростання ринкової вартості інвестицій.

До другої групи належать інвестиції, які:

- мають боргову природу;
- виступають як боргові цінні папери (облігації);
- утримуються підприємством до їх погашення з метою отримання доходу у вигляді процентів або придбані з метою перепродажу й отримання доходу за рахунок зростання ринкової вартості інвестицій;
- мають установлений термін обігу.

Критеріями визнання фінансових інвестицій (тобто інвестицій і їх відображення у фінансовій звітності) є загальні принципи ви знання активів, оскільки фінансова інвестиція є таким же активом, як і запаси, основні засоби та ін.

Відповідно до пункту 10 П(С)БО 12 фінансові інвестиції визнаються активом і відображаються на рахунках бухгалтерського об ліку та відповідних статтях балансу за таких умов:

- очікується одержання в майбутньому економічних вигід, пов'язаних з їх використанням;
- їх оцінку можна достовірно визначити.

2. Види оцінок фінансових інвестицій

Під час придбання всі інвестиції оцінюються і відображаються в бухгалтерському обліку за *собівартістю*, яка формується відповідно до активів, які були передані в оплату.

Собівартість фінансової інвестиції складається з ціни її придбання, комісійних винагород, мита, податків, зборів, обов'язкових платежів та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з придбанням фінансової інвестиції.

Оцінка довгострокових інвестицій залежить як від виду цінних паперів, що формують інвестиційний портфель, так і від рівня впливу інвестора на операційну і фінансову діяльність підприємства, акції якого були придбані. Так, довгострокові фінансові інвестиції в асоційовані і дочірні підприємства та у спільну діяльність зі створенням юридичної особи (спільного підприємства) на дату балансу відображаються за вартістю, що визначена за методом участі у капіталі (докладно питання обліку фінансових інвестицій за методом участі у капіталі та їх оцінки на дату балансу буде розглянуто нижче).

У разі володіння борговими інвестиціями (облігаціями) для їх оцінки на дату балансу передбачений метод оцінки за амортизованою собівартістю фінансових інвестицій.

Метод амортизованої собівартості фінансових інвестицій передбачає оцінку боргових інвестицій на дату балансу

Амортизована собівартість фінансових інвестицій - собівартість фінансових інвестицій з урахуванням часткового їх списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії):

Таким чином, амортизована собівартість визначається шляхом коригування первісної вартості на суму накопиченої амортизації дисконту (премії).

Дисконт (премія) виникають у разі відхилення ринкової вартості облігації від номіналу. Якщо інвестор сплачує більше номіналу, вважається, що боргові зобов'язання придбані з премією, якщо менше - з дисконтом.

Дисконт та премія амортизуються інвестором протягом періоду з дати придбання до дати погашення за ефективною ставкою відсотка.

Ефективна ставка відсотка - ставка відсотка, що визначається діленням суми річного відсотка та дисконту (або різниці річного відсотка та премії) на середню величину собівартості інвестиції (або зобов'язання) та вартості її погашення.

Метод участі в капіталі — метод обліку інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвесто ра у власному капіталі та об'єкта інвестування. Цей метод засто совується для фінансових інвестицій в асоційовані дочірні та спільні підприємства, якщо вони не утримуються виключно для продажу протягом дванадцяти місяців з дати придбання і ведуть діяльність в умовах, які обмежують здатність передавати копіти інвестору протягом періоду, що перевищує дванадцять місяців.

При складанні звіту довгострокові фінансові вкладення в акції та інші корпоративні права оцінюють залежно від частки інве стора в капіталі об'єкта інвестування. Якщо вона становить мен ше ніж 25 % власного капіталу об'єкта інвестування, фінансові вкладення мають бути відображені в балансі за собівартістю або (у разі вкладення в ринкові цінні папери) за нижчою з двох оці нок — собівартістю або ринковою вартістю.

При вибутті (продажу, обміні тощо) цінних паперів можуть застосовуватись такі методи їх оцінки:

- за вартістю одиниці кожного цінного паперу (або одного виду);
- за середньою вартістю;
- за вартістю перших за часом закупівель (метод ФІФО).

3. Відображення в обліку операцій з довгостроковими фінансовими інвестиціями

Рахунок **14 "Довгострокові фінансові інвестиції"** призначений для узагальнення інформації про наявність та рух довгострокових інвестицій (вкладень) у цінні папери інших підприємств, облігації державних та місцевих позик, статутний капітал інших підприємств, створених на території країни та за кордоном, тощо.

За **дебетом** рахунку 14 "Довгострокові фінансові інвестиції" відображається вартість довгострокових інвестицій, за **кредитом** - їх вибуття (списання) чи зменшення вартості, а також одержання дивідендів від об'єкта інвестування, якщо облік інвестицій ведеться за методом участі в капіталі.

Аналітичний облік за рахунком 14 "Довгострокові фінансові інвестиції" ведеться за видами довгострокових фінансових вкладень та об'єктами інвестування. При цьому побудова аналітичного обліку повинна забезпечити можливість отримання інформації про довгострокові фінансові вкладення в об'єкти як на території країни, так і за кордоном

Кореспонденція рахунків з обліку руху довгострокових фінансових інвестицій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
І. Облік надходження довгострокових фінансових інвестицій			
1	Перераховано грошові кошти з поточного рахунку за довгострокові фінансові інвестиції	371	311
2	Отримано довгострокові фінансові інвестиції	14	371
3	Відображення витрат пов’язаних з придбанням довгострокових фінансових інвестицій	14	685
ІІ. Облік отриманих відсотків			
1	Нараховано відсотки для отримання	373	732
2	На поточний рахунок отримано відсотки	311	373

Для узагальнення інформації про довгострокові фінансові інвестиції підприємства використовують **Журнал 4** (розділ ІІ - за кредитом рахунку 14) та **Відомість 4.2** аналітичного обліку фінансових інвестицій.

У формі №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» довгострокові фінансові інвестиції відображаються у І розділі активу у рядках **1030 «Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств»** та **1035 «Інші довгострокові фінансові інвестиції»**.